

İslami Finans Endüstrisinde
Yaratıcı Şer'î
Uygunluğun
Analizi

Ahmad A. Alkhamees
Çeviri: Sercan Karadoğan

AHMAD A. ALKHAMEES

Suudi Arabistan doğumlu Ahmad A. Alkhamees, lisanslı bir avukattır. Hâlihazırda İngiltere Warwick Üniversitesi Hukuk Fakültesinde doktora öğrencisidir. İngiltere'ye gelmeden önce, aile ve ticaret hukuku davalarında hâkim olarak hizmet verdiği Suudi Arabistan Riyad Adliye Mahkemesinde hukuk eğitimini tamamlamıştır. Alkhamees, Suudi Arabistan Qassim Üniversitesi İslam Hukuku ve Dinî İlkeler Yüksek Okulu Şer'î hukuk alanında lisans derecesini almıştır. Ayrıca, Al-İmam Üniversitesi Yüksek Adalet Enstitüsünü birincilikle tamamlayarak Karşılaştırmalı Hukuk alanında yüksek lisans derecesi ve İngiltere Warwick Üniversitesinden İleri Hukuk Çalışmaları alanında LLM unvanlarını almıştır. Araştırma ve çalışma alanları arasında İslami finans sektöründeki uygunluk sorunları, şer'î ve uluslararası tahkim, Suudi sermaye piyasasında borsacı ile yatırımcı arasındaki anlaşmazlıkların çözümü bulunmaktadır.

SERCAN KARADOĞAN

Marmara Üniversitesinde İktisat (İngilizce) lisans (2011), İstanbul Bilgi Üniversitesinde yüksek lisans eğitimini tamamladı (2013). Hâlen İslam ekonomisi alanındaki doktora çalışmasını devam ettirmektedir. Kırklareli Üniversitesinde öğretim görevliliği yapmış ve çeşitli STK'larda proje sorumlusu, akademik danışman, araştırmacı ve çevirmen olarak çalışmıştır. 2018-2019 yılında Durham Üniversitesi İslam ekonomisi araştırma merkezinde misafir öğretim görevlisi olarak TÜBİTAK destekli araştırma projesini tamamlamıştır. Araştırmalarının yanında, editör ve mütercim olarak kitap çalışmalarında yer alarak İslam ekonomisi alanındaki literatürün gelişmesine katkı sunmaya devam etmektedir. Çalışma alanları arasında şunlar sayılabilir; İslam politik ekonomisi, karşılaştırmalı politik ekonomi ve ahlak-ekonomi ilişkisi.

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	11
TABLOLARIN LİSTESİ	13
TEŞEKKÜR.....	15
ARAPÇA TERİMLER SÖZLÜĞÜ.....	17
DAVALAR TABLOSU	23
TÜZÜK LİSTESİ.....	25
KISALTMALAR.....	27
GİRİŞ.....	29
Birinci Bölüm	
Şeriata Genel Bakış.....	47
1.1 Giriş.....	47
1.2 Şeriata ve Temellerine Genel Bir Bakış.....	47
1.3 Mezhepler.....	49
1.4 İslami Meşru Hüküm.....	50
1.5 İslami Finansın Temel Özellikleri	52
1.5.1 Ribâ.....	53
1.5.1.1 Paranın Zaman Değeri	54

1.5.2 Garar.....	55
1.5.3 Meysir ve Kumar.....	56
1.6 Şariat İle Uyumlu Finansal Araçlar	57
1.6.1 Özkaynak Tipi Sözleşmeler	57
1.6.2 Borç Finansmanı Sözleşmeleri.....	59
1.7 İslam Hukukunun Hedefleri.....	60
1.8 Sonuç	68

İkinci Bölüm

Biçim Karşısında Öz Tartışması ve İslami Finanstaki Yaratıcı Şer'î Uygunluğun Kökleri: Neden Tekerleği Yeniden İcat Ediyoruz?	69
2.1 Giriş.....	69
2.2 Hilenin Tanımı.....	71
2.3 Hilenin Kökenleri ve Gelişimi.....	73
2.3.1 Farazi Meselelerin Aşırı Kullanımı.....	74
2.3.2 Siyasal Çatışmalar ve Devlet Baskısı.....	76
2.3.3 Şer'î İdeoloji ve Toplumun İhtiyaçları Arasındaki Boşluk.....	77
2.4 Fıkıh Mezheplerinin Hile Konusundaki Konumları.....	79
2.4.1 Şafii Mezhebi	80
2.4.2 Hanefi Mezhebi	83
2.4.3 Maliki Mezhebi.....	87
2.4.4 Hanbeli Mezhebi.....	88
2.4.5 Diğer Mezhepler	88
2.5 Hile Yanlısı Argümanları Çürütmek	91
2.6 Sonuç	99

Üçüncü Bölüm

Yaratıcı Şer'î Uygunluğun Vaka Çalışması Olarak Teverruk	101
3.1 Giriş.....	101
3.2 Teverrukun Tanımı ve Seçim Gerekçesi	101
3.3 Teverrukun Gelişimi	103

3.3.1 Fıkhî Teverruk	103
3.3.2 Kısmi Organize Teverruk	104
3.3.3 Tam Organize Teverruk	104
3.4 Fıkhî ve Organize Teverruk Arasındaki Farklılıklar.....	106
3.5 Teverruk Biçimleri	107
3.6 Fıkıhçıların Teverruka Dair Görüşleri.....	109
3.6.1 Fıkhî Teverruk	109
3.6.2 Organize Teverruk Aleyhindeki Argümanlar	110
3.6.3 Organize Teverruku Destekleyen Argümanlar	115
3.6.4 Teverruk, Ribâdan Daha mı İyidir?.....	119
3.7 Sonuç	121

Dördüncü Bölüm

Yaratıcı Şer'î Uygunluğu Azaltmak için Fetvaların Standardizasyonu	123
4.1 Giriş.....	123
4.2 Standardizasyon: Bir Tanım	124
4.3 Standardizasyon Neden Gereklidir?.....	125
4.3.1 Standardizasyon Lehindeki Argümanlar	125
4.3.2 Standardizasyon Karşıtı Argümanlar	130
4.4 Fıkhî Farklılıkların Nedenleri.....	133
4.4.1 Değişken Kur'an Kıraatleri	136
4.4.2 Birden Çok Anımlı Kelimelerin Kullanılması.....	137
4.4.3 Hadis Bilgisinin Eksikliği.....	138
4.4.4 Hadisin Kabulünde Farklı Gereksinimler	140
4.5 Belirli Yasal İlkelerin Benimsenmesi	141
4.4.6 Maslahat Değişikliğinin İhmal Edilmesi.....	144
4.4.7 Fetva Sorusunun Yapısı.....	145
4.5 Tutarsızlıklar için Çözümler.....	147
4.6 Sonuç	154

Beşinci Bölüm

Şer'î Yönetişim Pratiklerinin

Çağdaş İslami Finanstaki Şer'î Uygunluğa Etkisi.....	157
5.1 Giriş.....	157
5.2 Şer'î Denetleme Kurulu Tanımı.....	158
5.3 ŞDK'lerin Önemi	160
5.4 Şer'î Denetleme Kurullarını Çevreleyen Düzenleyici Meseleler.....	163
5.4.1 ŞDK'lerin Belirsiz Rollerini	163
5.4.2 ŞDK'lerin Yasal Statüsünün Eksikliği	170
5.4.3 ŞDK'lerin Hesap Verebilirlik Eksikliği	176
5.4.4 ŞDK'nin Şeffaflık Eksikliği	182
5.4.5 ŞDK'lerin Bağımsızlık Eksikliği.....	186
5.4.5.1 Atamalara Yönelik Yaklaşım	192
5.4.5.2 Yüksek Ücret.....	195
5.4.5.3 Kredi Kolaylığı.....	197
5.4.5.4 İFHK'de Hisselerin Mülkiyeti	198
5.4.5.5 Yönetici Pozisyonunda Çalışmak.....	199
5.4.6 Çıkar Çatışmaları	203
5.4.7 Yetkinlik Eksikliği.....	212
5.5 Sonuç	217

Altıncı Bölüm

Yaratıcı Şer'î Uygunluğu Düzeltecek Kamu Mekanizmaları	219
6.1 Giriş.....	219
6.2 MŞDK'lere Genel Bakış ve Gerekçeleştirme	220
6.2.1 MŞDK'ler için Gerekçeler	221
6.3 MŞDK'lerin Görevleri	223
6.4 Sudan'daki Merkezi Şer'î Kurul	225
6.5 Malezya'daki Merkezi Şer'î Kurul	228
6.6 Birleşik Krallık Düzenleyicilerinin Şer'î Yönetişimine Yaklaşımı.....	236
6.7 Suudi Arabistan Düzenleyicilerinin Şer'î Yönetişim Yaklaşımı	246

6.8 Zorunlu Bildirim.....	255
6.9 Sonuç	260
Yedinci Bölüm	
Yaratıcı Şer'î Uygunluğu Düzeltecek Özel Mekanizmalar	263
7.1 Giriş.....	263
7.2 Şer'î Uygunluk Derecelendirmesi.....	264
7.3 Şer'î Endeksler.....	270
7.4 Özel Harici Şer'î Denetim Firmaları.....	272
7.5 Uluslararası İslami Finans Standartları.....	277
7.6 Bilgi Uçurma	283
7.7 Şirket Sözleşmesinin Nitelendirilmesi.....	285
7.8 Sonuç	285
SONUÇ.....	287
KAYNAKÇA.....	299
İNDEKS.....	335

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil 3.1 Fikhî teverruk.....	105
Şekil 3.2 Organize teverruk.....	106
Şekil 3.3 Bankalararası plasman	108
Şekil 3.4 Bankalararası plasman	108
Şekil 3.5 Ters teverruk	108
Şekil 5.1 Suudi Arabistan Bankalarındaki Şer'î Yönetişim Bildirim İndeksleri.....	189
Şekil 5.2 Birleşik Krallık Bankalarındaki Şer'î Yönetişim Bildirim İndeksleri.....	190